

Ενδεικτικές Απαντήσεις Διαγωνίσματος Προσομοίωσης

Εξεταζόμενο Μάθημα: **Αρχαία Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών**

Ημερομηνία: **Ιούνιος 2020**

Διδαγμένο κείμενο

Πλάτων, Πολιτεία 514a-515a & 519b-520a

Μετὰ ταῦτα δὴ, εἶπον, ἀπέικασον τοιούτῳ πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας. Ἴδὲ γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκήσει σπηλαιώδει, ἀναπεπταμένην πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἐχούσῃ μακρὰν παρὰ πᾶν τὸ σπήλαιον, ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς ἀχένας, ὥστε μένειν τε αὐτοὺς εἷς τε τὸ πρόσθεν μόνον ὄρᾶν, κύκλῳ δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν, φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον ὄπισθεν αὐτῶν, μεταξὺ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμοτῶν ἐπάνω ὁδόν, παρ' ἣν ἰδὲ τειχίον παρωκοδομημένον, ὥσπερ τοῖς θαυματοποιοῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων πρόκειται τὰ παραφράγματα, ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνύασιν.

Ὅρῳ, ἔφη.

Ὅρα τοίνυν παρὰ τοῦτο τὸ τειχίον φέροντας ἀνθρώπους σκευὴ τε παντοδαπὰ ὑπερέχοντα τοῦ τειχίου καὶ ἀνδριάντας καὶ ἄλλα ζῶα λίθινά τε καὶ ξύλινα καὶ παντοῖα εἴργασμένα, οἷον εἰκὸς τοὺς μὲν φθεγγομένους, τοὺς δὲ σιγῶντας τῶν παραφερόντων.

Ἄτοπον, ἔφη, λέγεις εἰκόνα καὶ δεσμώτας ἀτόπους.

Ὅμοίους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ·

[...]

Τί δέ; Τόδε οὐκ εἰκὸς, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, μήτε τοὺς ἀπαιδευτούς καὶ ἀληθείας ἀπείρους ἱκανῶς ἂν ποτε πόλιν ἐπιτροπεῦσαι, μήτε τοὺς ἐν παιδείᾳ ἐωμένους διατρίβειν διὰ τέλους, τοὺς μὲν ὅτι σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ οὐκ ἔχουσιν ἓνα, οὗ στοχαζομένους δεῖ ἅπαντα πράττειν ἃ ἂν πράττωσιν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ, τοὺς δὲ ὅτι ἐκόντες εἶναι οὐ πρά-ξουσιν, ἠγούμενοι ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες ἔτι ἀπωκίσθαι;

Ἀληθῆ, ἔφη.

Ἡμέτερον δὴ ἔργον, ἦν δ' ἐγώ, τῶν οἰκιστῶν τάς τε βελτίστας φύσεις ἀναγκάσαι ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον, ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν, καὶ ἐπειδὴν ἀναβάντες ἱκανῶς ἴδωσι, μὴ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ὃ νῦν ἐπιτρέπεται.

Τὸ ποῖον δὴ;

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

Τὸ αὐτοῦ, ἦν δ' ἐγώ, καταμένειν καὶ μὴ ἐθέλειν πάλιν καταβαίνειν παρ' ἐκείνους τοὺς δε-σμώτας μηδὲ μετέχειν τῶν παρ' ἐκείνοις πόνων τε καὶ τιμῶν, εἴτε φαυλότεραι εἴτε σπου-δαιότεραι.

Ἐπειτ', ἔφη, ἀδικήσομεν αὐτούς, καὶ ποιήσομεν χειρὸν ζῆν, δυνατὸν αὐτοῖς ὄν ἄμεινον;

Ἐπελάθου, ἦν δ' ἐγώ, πάλιν, ὦ φίλε, ὅτι νόμῳ οὐ τοῦτο μέλει, ὅπως ἐν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὖ πράξει, ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι, συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκῃ, ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελίας ἣν ἂν ἕκαστοι τὸ κοινὸν δυνατοὶ ὧσιν ὠφελεῖν καὶ αὐτὸς ἐμποιῶν τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει, οὐχ ἵνα ἀφιῇ τρέπεσθαι ὅπῃ ἕκαστος βούλεται, ἀλλ' ἵνα καταχρῆται αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως.

Ἀληθῆ, ἔφη· ἐπελαθόμην γάρ.

Ασκήσεις:

A1.α Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το κείμενο αναφοράς.

1. Οι δεσμώτες κοιτάζουν μόνο μπροστά τους και τους διπλανούς τους. **Λάθος**
2. Όσοι δεν έχουν γνωρίσει την αλήθεια δεν θέτουν στη ζωή τους κανένα στόχο. **Λάθος**
3. Το χρέος των θεμελιωτών της ιδεώδους πολιτείας είναι να αναλάβουν τη διακυβέρνηση της πολιτείας. **Λάθος**
4. Ο Γλαύκωνας βρίσκει δίκαιο τον εξαναγκασμό των φιλοσόφων να αναλάβουν πολιτική δράση. **Λάθος**
5. Ο Σωκράτης επικρίνει τη στάση των φιλοσόφων να ασχολούνται αποκλειστικά με τις πνευματικές τους αναζητήσεις. **Σωστό**

Μονάδες 5

β. Για κάθε μία από τις παραπάνω απαντήσεις να γράψετε στο τετράδιό σας το χωρίο του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνει.

Μονάδες 5

1. ὥστε μένειν τε αὐτούς εἷς τε τό πρόσθεν μόνον ὄρᾱν
2. τοὺς ἀπαιδευτοὺς καὶ ἀληθείας ἀπείρους ὅτι σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ οὐκ ἔχουσιν ἓνα
3. Ἡμέτερον δὴ ἔργον, ἦν δ' ἐγώ, τῶν οἰκιστῶν τάς τε βελτίστας φύσεις ἀναγκάσαι ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον
4. Ἐπειτ', ἔφη, ἀδικήσομεν αὐτούς, καὶ ποιήσομεν χειρὸν ζῆν, δυνατὸν αὐτοῖς ὄν ἄμεινον
5. μὴ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ὃ νῦν ἐπιτρέπεται

B1. «Μετὰ ταῦτα δὴ, εἶπον, ἀπείκασον ... Ὅμοίους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ»: Ποιος είναι ο λειτουργικός ρόλος των ρημάτων *ἀπείκασον*, *ιδέ* και *ὄρα* που χρησιμοποιεί ο Σωκράτης και πώς εξηγεί ο ίδιος την εικόνα που περιγράφει;

Μονάδες 10

Ο Σωκράτης καλεί το Γλαύκωνα να παρομοιάσει τον κόσμο με ένα μισοσκότεινο χώρο σαν σπηλιά και τους ανθρώπους με δεσμώτες. Τα ρήματα *ἀπείκασον*, *ιδέ* και *ὄρα* βρίσκονται σε δεύτερο ενικό πρόσωπο προστακτικής έγκλισης, που δηλώνει προτροπή, με τα οποία δίνεται αμεσότητα στην προσωπική επικοινωνία. Το ρήμα *ἀπεικάζω* σημαίνει απομιμούμαι, απεικονίζω, παρουσιάζω μέσα από μια παραβολή/σύγκριση. Η χρήση του συγκεκριμένου ρήματος στην αρχή της αφήγησης, που είναι γνωστή ως ο «(πλατωνικός) μύθος του σπηλαίου», σηματοδοτεί την έναρξη ενός λόγου αλληγορικού. Μια αλληγορία συνεπάγεται πως όσα λέγονται έχουν και ένα άλλο επίπεδο σημασιών, πως οι λέξεις, οι έννοιες και οι περιγραφές έχουν πέρα από την κυριολεκτική τους και μια συμβολική σημασία. Την ίδια μεταφορική σημασία έχουν και τα ρήματα *ιδέ* και *ὄρα* (=φαντάσου), αφού η θέαση στον Πλάτωνα γίνεται μέσω του νου κι όχι των αισθήσεων. Εξάλλου, ο Γλαύκων καλείται από το Σωκράτη να δει μια άτοπο εικόνα, κάτι παράξενο και ασύλληπτο με τις αισθήσεις.

Η αλληγορία είναι ένας εκφραστικός τρόπος με τον οποίο ο συγγραφέας άλλα λέγει και άλλα εννοεί. Πρόκειται συνεπώς για συνεχή μεταφορά ή παρομοίωση. Η αλληγορία του σπηλαίου, όπως αναπτύσσεται στην αρχή του Ζ' βιβλίου της *Πολιτείας*, αναφέρεται στην επίδραση που ασκεί η παιδεία στην ανθρώπινη φύση, στην υποχρέωση που έχει ο ορθώς πεπαιδευμένος, δηλαδή ο φιλόσοφος, να φωτίσει τους συνανθρώπους του, αλλά και γενικότερα στην αντίθεση ανάμεσα στον κόσμο που συλλαμβάνουμε με τις αισθήσεις μας και στον κόσμο της νόησης.

Ο μύθος χρησιμοποιείται, λοιπόν, αλληγορικά στην περίπτωση του σπηλαίου. Πρόκειται για ένα δημιούργημα της φαντασίας του Πλάτωνα, προκειμένου να εκφραστούν απόψεις που δεν είναι δυνατόν να θεμελιωθούν πάνω σε μια αυστηρά διαλεκτική ανάλυση, χωρίς να διαψεύδουν την ανάλυση αυτή. Η αλληγορία, καθότι μια πλατιά παρομοίωση, είναι ένας αναλογικός συλλογισμός με στόχο να δείξει παραστατικότερα τις διαφορές των δύο κόσμων κι όχι να αιτιολογήσει αυτές. Επομένως, η αξία της είναι διδακτική κι όχι αποδεικτική. Με την αλληγορική χρήση του μύθου στοχεύει να κάνει παραστατικά και πιο κατανοητά όσα θα εκθέσει για το θέμα του και να κεντρίσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Με την εικόνα αισθητοποιεί το αφηρημένο και παράλληλα αποφεύγει τη χρήση φιλοσοφικής ορολογίας, αντισταθμίζοντας έτσι την ανεπάρκεια του κοινού του στην κατανόηση αφηρημένων εννοιών.

Στο αξιολογικό σχόλιο του Γλαύκωνα: «Ἄτοπον εἰκόνα ... καὶ δεσμώτας ἀτόπους», με το οποίο εκφράζει την έκπληξή του και συγκρατημένη επιφύλαξη για όσα έχουν διατυπωθεί, ο Σωκράτης, απαντά με επεξηγηματικό σχόλιο (*Ὅμοίους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ*). Ο *ἄτοπος*, είναι ο στερούμενος του τόπου του, άρα παράδοξος, αλλόκοτος, παράλογος. Η εμφατική αυτή λέξη, που παραπέμπει σχεδόν σε κάτι ανύπαρκτο, χρησιμοποιείται για να προετοιμάσει τον επερχόμενο αιφνιδιασμό της

απόφανσης του Σωκράτη: οι αλλόκοτοι δεσμώτες είναι όμοιοι με εμάς. Μέσα από λογοτεχνικές χρήσεις της γλώσσας ο Πλάτων επιδιώκει να προωθήσει τον φιλοσοφικό του στοχασμό. Στην προκειμένη περίπτωση υποβάλλεται η θέση πως η τόσο αυτονόητη ένταξη των ανθρώπων στον κόσμο των αισθήσεων είναι *ἄτοπος*, αποτελεί μια αλλόκοτη στέρηση λογικής.

Έτσι, ο Σωκράτης εξηγεί την εικόνα που περιγράφει, αποκαλύπτοντας το συμβολισμό των δεσμωτών και των άλλων στοιχείων, διευκολύνοντας τους συνομιλητές του να τον καταλάβουν. Οι δεσμώτες είναι οι άνθρωποι που χαρακτηρίζονται από έλλειψη παιδείας, απαιδευσία και πλάνη, εφόσον πιστεύουν ότι οι σκιές είναι η μοναδική αλήθεια. Τα δεσμά είναι τα εμπόδια που απομακρύνουν τον άνθρωπο από τη θέαση του αγαθού, οι αισθήσεις, τα πάθη, οι προκαταλήψεις, οι ψευδαισθήσεις, η άγνοια, η προσήλωση στα υλικά αγαθά. Η κοινωνία των δεσμωτών είναι η πολιτική κοινωνία της εποχής του Πλάτωνα, όπου απουσιάζει η δικαιοσύνη και η αξιοκρατία, επικρατεί η ιδιοτέλεια, η πλεονεξία, η δημαγωγία, ενώ η εξουσία δε βρίσκεται στα χέρια όσων έχουν την άριστη παιδεία, δηλαδή των φιλοσόφων, αλλά στα χέρια τυχαίων και αφιλοσόφητων πολιτικών, οι οποίοι δεν ενδιαφέρονται για των πνευματική καλλιέργεια των πολιτών.

- B2.** «*Ἡμέτερον δὴ ἔργον, ἦν δ' ἐγώ, ... ὃ νῦν ἐπιτρέπεται.*»: Ποιο είναι το περιεχόμενο του ὀρου *ἀγαθόν* στην πλατωνική Πολιτεία και ποιους ὀρους χρησιμοποιεἶ ο φιλόσοφος για να χαρακτηρίσει αυτό, την πορεία προς αυτό και την προσέγγισή του;

Μονάδες 10

Οι φιλόσοφοι, δηλαδή οι δεσμώτες που βγήκαν από το σκοτάδι και τις σκιές του σπηλαίου και ανέβηκαν στο αληθινό φως του ήλιου, είναι οι μόνοι αρμόδιοι να αναλάβουν το ἔργο της παιδείας, εφόσον αντίκρυσαν το Αγαθό. Από τον πλούτο των αναφορών του Πλάτωνα στην πολυσήμαντη λέξη *ἀγαθόν*, εδῶ να τονιστεἶ μόνο ὅτι ο φιλόσοφος ταυτίζει το αληθινά υπαρκτό με το αγαθό, ακριβέστερα με την Ιδέα του Αγαθού. Η ιδέα του αγαθού ταυτίζεται με το «μέγιστον μάθημα» και είναι ἕνας από τους βασικότερους ὀρους στο φιλοσοφικό σύστημα του Πλάτωνα. Ο Πλάτων δε δίνει ἕναν σαφή ὀρισμό παρά αρκεἶται σε ὀρισμένους υπαινιγμούς. Αγαθόν πάντως είναι α) το είναι και ὄ,τι διατηρεἶ το είναι (: η ουσία των ὄντων και ὄ,τι διατηρεἶ αυτή την ουσία)· β) η τάξη, ο κόσμος και η ενότητα που διαπερνά και συνεχεἶ την πολλαπλότητα (το αγαθό εξασφαλίζει τάξη, ὀμορφιά και ενότητα σ' ἕναν κόσμο που παρουσιάζεἶται σαν κατακερματισμένη πραγματικότητα)· γ) ὄ,τι παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη (γνωσιολογικά)· δ) η ὑψιστη αρχή, η πηγή του ὄντος και της γνώσης (*Τοῦτο τοίνυν τό τήν ἀλήθειαν παρέχον τοῖς γινγνωσκομένοις καί τῶ γινώσκοντι τήν δύναμιν ἀποδιδόν τήν τοῦ ἀγαθοῦ ιδέαν φάθι εἶναι* = αυτό που παρέχει την αλήθεια στα αντικείμενα της γνώσης, σ' αυτά δηλαδή που ζητάμε να γνωρίσουμε, και αυτό που δίνει τη δύναμη στο νου να γνωρίζει, Πολιτεία, 508 e) ·ε) το Πλάτωνος Αγαθόν στην αρχαιότητα ἦταν παροιμιακή ἔκφραση για κάτι το ασαφές και το σκοτεινό. Πρβλ. Ἄμφις (στο Διογ. Λαέρτιο, III 27).«*ἦττον οἶδα τοῦτ' ἐγώ, ὧ δέσποτ', ἦ τό Πλάτωνος ἀγαθόν*», ὄπου μιλά προφανῶς κάποιος δούλος και λέεἶ στον κύριο

του: αυτό το πράγμα το γνωρίζω λιγότερο απ' ό,τι γνωρίζω το Αγαθόν του Πλάτωνα, δηλαδή το σκοτεινό αυτό φιλοσόφημα.

Ο Πλάτων χρησιμοποιεί στο απόσπασμα αρκετές λέξεις για να χαρακτηρίσει το αγαθόν, την πορεία προς αυτό και την προσέγγισή του. Αρχικά, το αγαθόν είναι το *μέγιστον μάθημα*, εφόσον πρόκειται για το ανώτατο αντικείμενο γνώσης, δηλαδή της διαλεκτικής. Οι όροι *άναβῆναι*, *άναβάντες*, *άνάβασιν*, συμβολίζουν την επίπονη γνώση. Το ουσιαστικό *άνάβασις*, όπως και το αντίστοιχο ρήμα, χρησιμοποιείται συμβολικά από τον Πλάτωνα, για να δείξει την πορεία του ανθρώπου προς τη γνώση και την προσέγγιση (θέαση) του Αγαθού. Πρόκειται για μια πορεία ανηφορική· απαιτεί χρόνο και μόχθο. Αντιστοίχως μακρόχρονη και κοπιώδης περιγράφεται στην *Πολιτεία* η εκπαίδευση των *έν παιδεία πολιτών* και μελλοντικών φυλάκων. Επιπλέον, οι ρηματικοί τύποι *άφικέσθαι*, *ΐδωσι*, *ίδειν* δηλώνουν την άφιξη στον κόσμο των Ιδεών, του Ηλίου και του φωτός· είναι η εφικτή γνώση, η ιδέα, το αντικείμενο όρασης των οφθαλμών της ψυχής. Τέλος, το ουσιαστικό *κατάβασις*, όπως και το αντίστοιχο ρήμα, χρησιμοποιείται συμβολικά· δείχνει μια πορεία επιστροφής: από τη θεωρητική ενασχόληση με σχετικώς αφηρημένα αντικείμενα, όπως τα μαθηματικά και η διαλεκτική, στην πρακτική αντιμετώπιση προβλημάτων της καθημερινής ζωής μέσα στην πόλη. Οι φύλακες, οι πεπαιδευμένοι, έχουν χρέος να επιστρέψουν στην καθημερινότητα και από ηγετική θέση να προσφέρουν στο σύνολο των πολιτών όσα έμαθαν και είδαν στην πορεία τους προς το Αγαθό (πρβλ. *Πολιτ. 539 e* «*μετά γάρ τοῦτο καταβιβαστέοι ἔσονταί σοι εἰς τό σπήλαιον πάλιν ἐκεῖνο, καί ἀναγκαστέοι ἄρχειν...*»).

Οι φύλακες, λοιπόν, αφού θα έχουν εκπαιδευτεί ορθά και θα έχουν φιλοσοφήσει, οφείλουν, έστω και αναγκαστικά (*μή έπιτρέπειν - ἀναγκάσαι*) να κατέβουν (*καταβαίνειν*) στο σπήλαιο, δηλαδή στην πρακτική ζωή, για να ωφεληθούν με τις γνώσεις τους και την αρετή τους την πόλη ολόκληρη. Ειδικότερα οι φύλακες θα πρέπει, όταν φτάσουν στην ηλικία των 35 ετών, να άρχουν στον πόλεμο και να αναλαμβάνουν αξιώματα που αρμόζουν σε νέους. Όταν γίνουν 50, τότε πια μπορούν να μοιράζουν το χρόνο τους ανάμεσα στη φιλοσοφία και την άσκηση της εξουσίας. Όταν θα έχουν εκπαιδεύσει τους διαδόχους τους, θα είναι έτοιμοι πια να φύγουν από τη ζωή και να κατοικήσουν στα νησιά των Μακάρων.

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτό τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:

1. Το δεύτερο στάδιο της αγωγής των φυλάκων στην ιδανική Πολιτεία του Πλάτωνα περιλαμβάνει αριθμητική, γεωμετρία, τριγωνομετρία, αστρονομία, μουσική. **Λάθος**
2. Το λαϊκό δικαστήριο της Ηλιαίας, στη δεύτερη ψηφοφορία, έκρινε το Σωκράτη ένοχο με μέτρια πλειοψηφία. **Λάθος**
3. Το θέμα στο έργο *Πρωταγόρας* είναι η φύση της αρετής και, δευτερευόντως, αν οι σοφιστές είναι τα κατάλληλα πρόσωπα για να τη διδάξουν. **Σωστό**

4. Στη δεύτερη περίοδο της φιλοσοφικής του δραστηριότητας ο Αριστοτέλης ανέλαβε την αγωγή του Αλέξανδρου. **Σωστό**
5. Στο έργο *Πολιτικά* του Αριστοτέλη η έννοια *πόλις* αντιστοιχεί στην έννοια *πολιτεία*. **Λάθος**

Μονάδες 10

B4α. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α με τις ομόρριζες λέξεις στη στήλη Β. (Τρεις λέξεις από τη στήλη Β περισσεύουν)

Στήλη Α	Στήλη Β
ὄντας	ζ) περιουσία
ϊκανῶς	θ) εφικτός
ἀφιῆ	β) χειραφέτηση
μετέχειν	στ) ευεξία
παραφερόντων	γ) διένεξη
ἔφη	δ) ευφωνία

Μονάδες 6

B4β. Από τους τύπους που ακολουθούν να γράψετε στα νέα ελληνικά όποιες παράγωγες λέξεις ζητούνται (στις σύνθετες λέξεις να λάβετε υπόψη το β' συνθετικό):

ἔχουσιν: επίρρημα σε -όν.

ἔφαμεν: σύνθετο αρσενικό ουσιαστικό σε -της.

ἀναβάντες: απλό ουσιαστικό που να δηλώνει το αποτέλεσμα της ενέργειας.

Ἐπελάθου: απλό θηλυκό ουσιαστικό σε -η.

Μονάδες 4

ἔχουσιν	σχεδόν
ἔφαμεν	προφήτης
ἀναβάντες	βήμα
Ἐπελάθου	λήθη

B5. Αφού μελετήσετε το παρακάτω μεταφρασμένο απόσπασμα και το κείμενο αναφοράς από το έργο *Πολιτεία* του Πλάτωνα, να σχολιάσετε το ρόλο των φιλοσόφων και την αναγκαιότητα κατάβασής τους στο σπήλαιο.

Πλάτωνος Πολιτεία 520a-520d

Σκέψου λοιπόν, Γλαύκων, πως και δε θα τους αδικήσομε επιτέλους τους φιλοσόφους της δικής μας της πολιτείας, αλλά θα πούμε πως έχουμε δίκιο, όταν τους αναγκάζομε να φροντίζουν για τους άλλους και να τους φυλάγουν. Γιατί θα τους πούμε πως στις άλλες πολιτείες, όσοι γίνονται φιλόσοφοι πολύ φυσικά δεν παίρνουν μέρος στους κόπους της κυβέρνησης; γιατί εκεί φυτρώνουν σαν από μόνοι τους χωρίς και να το θελήσει η κάθε πολιτεία και δίκιο είναι ένα πράγμα που γίνεται

μονάχο του και που σε κανένα δε χρωστά τη γέννηση και την ανατροφή του να μην έχει την υποχρέωση να πληρώνει τροφεία σε κανένα· εσάς όμως σας εγεννήσαμε εμείς και για το δικό σας και για της άλλης πολιτείας το συμφέρον, σα βασιλείς και ηγεμόνες μέσα στο σμάρι των μελισσιών, καλύτερα και τελειότερα μορφωμένους από τους άλλους, για να μπορείτε να παίρνετε μέρος και στα δυο. Πρέπει λοιπόν ο καθένας σας με τη σειρά του να κατεβαίνει στον κοινό των άλλων συνοικισμό και μαζί τους να συνηθίσει να βλέπει τα σκοτεινά· γιατί όσο θα συνηθίζετε, θα βλέπετε χίλιες φορές καλύτερα από τους άλλους τα πράγματα εκεί και θα ξεχωρίζετε το κάθε είδωλο, τί και τίνος είναι, γιατί έχετε ιδεί από πριν την αλήθεια σχετικά με το ωραίο, το δίκαιο και το αγαθό. Κι έτσι και για σας τους ίδιους και για μας πραγματικότητα θα είναι η οργάνωση της πολιτείας και όχι ονειροφαντασιά, όπως είναι οργανωμένες οι περισσότερες σημερινές πολιτείες, όπου οι άρχοντες πολεμούν μεταξύ τους για μια απλή σκιά και στασιάζουν κάθε τόσο ποιός να πάρει την εξουσία, σα νά'ταν κανένα μεγάλο αγαθό. Η αλήθεια όμως είναι πως σε μια πόλη, όπου όσοι μέλλουν να κυβερνήσουν δε δείχνουν και καμιά πάρα πολύ μεγάλη προθυμία να πάρουν την εξουσία επάνω τους, αναγκαστικά θα κυβερνιέται η πόλη αυτή άριστα και χωρίς διχόνοιες και στάσεις, ενώ εκεί που συμβαίνουν τα αντίθετα, το αντίθετο και θα γίνεται.

Μετάφραση Ιωάννης Γρυπάρης

Μονάδες 10

Ως συνέχεια του κειμένου αναφοράς, στο παράλληλο κείμενο, διαφαίνεται ο προβληματισμός του Πλάτωνα για το ποιος είναι ο κατάλληλος ηγέτης, όταν η πόλη βρίσκεται σε πολιτικό αδιέξοδο, η δημοκρατία τίθεται σε κίνδυνο με τους δημαγωγούς που κολάκευαν και εξαπατούσαν τον λαό και με την ανάθεση αξιωμάτων με κλήρωση σε πρόσωπα ανάξια. Μόνη λύση στο αδιέξοδο, είναι η παρέμβαση «οίκιστῶν» για να βοηθήσουν στη δημιουργία του ιδανικού τύπου άρχοντα, του φιλόσοφου – πολιτικού.

Οι φιλόσοφοι, δηλαδή οι δεσμώτες που βγήκαν από το σκοτάδι και τις σκιές του σπηλαίου και

ανέβηκαν στο αληθινό φως του ήλιου, είναι οι μόνοι αρμόδιοι να αναλάβουν το έργο της παιδείας. Πολλοί, όμως, μαγεμένοι από τη θέα του αγαθού, μένουν εκεί για πάντα, στην ευδαιμονία του φωτός. Ούτε σκέπτονται να ξανακατέβουν και να μεριμνήσουν για τους ανθρώπους που βρίσκονται στην πλάνη των σκιών του σπηλαίου. Δεν επιθυμούν με τη θέλησή τους («έκών εἶναι») να αφήσουν την ευτυχία του θεωρητικού βίου, επειδή οι πνευματικές ηδονές είναι οι μόνες που διαρκούν, είναι αποστασιοποιημένοι από ό,τι συμβαίνει γύρω τους, προτιμούν να απέχουν από την ενεργό πολιτική και να ασχολούνται μόνο με τις πνευματικές τους αναζητήσεις.

Η πολιτεία λοιπόν πρέπει να θέσει τους φιλοσόφους στην υπηρεσία της κοινωνίας, να τους υποχρεώσει να γίνουν άρχοντες της πολιτείας υπακούοντας στο καθήκον και τη συνείδηση της ανώτερης αποστολής τους, για την ευδαιμονία όλων των πολιτών. Οι φιλόσοφοι είναι τα πιο προικισμένα μέλη μιας κοινωνίας, αυτά που υπερέχουν πνευματικά, επειδή έχοντας αναπτύξει το λογιστικό μέρος της ψυχής τους έχουν δει το Αγαθόν και συνεπώς μπορούν να οργανώσουν την πολιτεία κατά τα πρότυπα της αρμονίας και της αλήθειας που γνώρισαν μέσω αυτού. Έχουν ηθική

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

υποχρέωση, εφόσον η πόλη τους επέλεξε, τους έθρεψε και τους εκπαίδευσε σωστά, να συνδυάσουν τον θεωρητικό και πρακτικό πολιτικό βίο έστω κι αναγκαστικά. Η απροθυμία τους, λοιπόν, δεν μπορεί παρά να χαρακτηριστεί ως έλλειψη κοινωνικής υπευθυνότητας προς την κοινωνία που τους προίκισε, αφού υπηρετεί την αναξιοκρατία, την ανισότητα και την αδικία και στερεί από την πολιτεία τη μέγιστη δυνατή ανάπτυξή της. Η καταξίωση, λοιπόν, της πνευματικής τους καλλιέργειας προκύπτει μόνο με την άσκηση της πολιτικής τέχνης. Έτσι, η πόλη θα ευτυχήσει να έχει άρχοντες που δε θα θεωρούν την άσκηση της αρχής ως μέσο για πλουτισμό και για εξυπηρέτηση των προσωπικών τους συμφερόντων, πράγμα που γίνεται στις υπάρχουσες τώρα πολιτείες, αλλά ως απαραίτητη υπηρεσία προκειμένου να εξασφαλιστεί η κοινή για όλη την πόλη ευδαιμονία.

Γ. Αδίδακτο κείμενο

Πλάτων *Νόμοι 689 α- d*

Άθηναῖος: τίς οὖν ἡ μέγιστη δικαίως ἂν λέγοιτο ἀμαθία; σκοπεῖτε εἰ συνδόξει καὶ σφῶν¹ λεγόμενον· ἐγὼ μὲν δὴ τὴν τοιάνδε τίθεμαι.

Κλεινίας: ποίαν;

Άθηναῖος: τὴν ὅταν τῷ τι δόξαν καλὸν ἢ ἀγαθὸν εἶναι μὴ φιλή τοῦτο ἀλλὰ μισῇ, τὸ δὲ πονηρὸν καὶ ἄδικον δοκοῦν εἶναι φιλή τε καὶ ἀσπάζηται, ταύτην τὴν διαφωνίαν λύπης τε καὶ ἡδονῆς πρὸς τὴν κατὰ λόγον δόξαν ἀμαθίαν φημὶ εἶναι τὴν ἐσχάτην, μέγιστην δέ, ὅτι τοῦ πλήθους ἐστὶ τῆς ψυχῆς· τὸ γὰρ λυπούμενον καὶ ἡδόμενον αὐτῆς ὅπερ δῆμὸς τε καὶ πλῆθος πόλεως ἐστίν. ὅταν οὖν ἐπιστήμαις ἢ δόξαις ἢ λόγῳ ἐναντιῶται, τοῖς φύσει ἀρχικοῖς², ἢ ψυχῇ, τοῦτο ἄνοιαν προσαγορεύω, πόλεως τε, ὅταν ἄρχουσιν καὶ νόμοις μὴ πείθηται τὸ πλῆθος, ταύτόν, καὶ δὴ καὶ ἐνὸς ἀνδρός, ὁπότεν καλοὶ ἐν ψυχῇ λόγοι ἐνό-ντες μηδὲν ποιῶσιν πλέον ἀλλὰ δὴ τούτοις πᾶν τούναντίον, ταύτας πάσας ἀμαθίας τὰς πλημμελεστάτας ἔγωγ' ἂν θείην πόλεως τε καὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν πολιτῶν, ἀλλ' οὐ τὰς τῶν δημιουργῶν, εἰ ἄρα μου καταμανθάνετε, ὧ ξένοι, ὃ λέγω.

Κλεινίας: μανθάνομέν τε, ὧ φίλε, καὶ συγχωροῦμεν ἃ λέγεις.

Άθηναῖος: τοῦτο μὲν τοίνυν οὕτω κείσθω δεδογμένον καὶ λεγόμενον, ὡς τοῖς ταῦτ' ἀμαθαίνουσι τῶν πολιτῶν οὐδὲν ἐπιτρεπτέον ἀρχῆς ἐχόμενον καὶ ὡς ἀμαθέσιν ὄνειδι-στέον, ἂν καὶ πάνυ λογιστικοὶ τε ὦσι καὶ πάντα τὰ κομψά³ καὶ ὅσα πρὸς τάχος τῆς ψυχῆς πεφυκότα διαπεπονημένοι⁴ ἅπαντα, τοὺς δὲ τούναντίον ἔχοντας τούτων ὡς σοφούς τε προσρητέον, ἂν

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

καὶ τὸ λεγόμενον μήτε γράμματα μήτε νεῖν⁵ ἐπίστωνται, καὶ τὰς ἀρχὰς δοτέον ὡς ἔμφροσιν. [...] ταῦτα μὲν οὖν, καθάπερ εἶπομεν ἄρτι, λελεγμένα τεθήτω ταύτη.

Κλεινίας: κείσθω γὰρ οὖν.

---

¹σφῶν = ὑμῖν (δοτική δυικού αριθμού του β' προσώπου της προσωπικής αντωνυμίας)

²τοῖς ἀρχικοῖς = που είναι ηγεμονικές

³κομψός = (επί λέξεων και πραγμάτων) γλαφυρός, κομψός, ευφυής, πνευματώδης, αστείος

⁴διαπονῶ= ασκώ

⁵νεῖν: ἀπαρέμφατο του ρήματος νέω = κολυμπώ

Ασκήσεις:

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «τοῦτο μὲν τοίνυν οὕτω κείσθω δεδομένον ... καὶ τὰς ἀρχὰς δοτέον ὡς ἔμφροσιν.»

Μονάδες 10

Αθηναίος: Ποια, λοιπόν, δικαιολογημένα, θα μπορούσε να ονομάζεται η πιο μεγάλη αμάθεια; Σκεφτείτε αν και εσείς θα συμφωνήσετε με αυτό που λέγεται· εγώ, βέβαια, την ορίζω ως τέτοια.

Κλεινίας: Ως ποια;

Αθηναίος: Αυτή που όταν κάποιος που θεωρήσει ότι κάτι είναι ωραίο ή καλό δεν το αγαπά αλλά το μισεί, ενώ αντίθετα αυτό που θεωρεί ότι είναι κακό και άδικο και το αγαπά και το αποδέχεται, αυτή την ασυμφωνία και της λύπης και της χαράς με την έλλογη γνώμη ισχυρίζομαι ότι είναι η χειρότερη αμάθεια και η μεγαλύτερη, επειδή πράγματι είναι χαρακτηριστικό του κυριότερου μέρους της ψυχής· πράγματι, το μέρος από αυτήν που χαίρεται και λυπάται είναι ό,τι ακριβώς είναι και ο λαός και το πλήθος για την πόλη. Όταν, λοιπόν, η ψυχή εναντιώνεται στις γνώσεις ή στις ορθές γνώμες ή στη λογική, που από τη φύση τους είναι ηγεμονικές, αυτό το αποκαλώ απερισκεψία της ψυχής, και της πόλεως (εν. αποκαλώ απερισκεψία), όταν το πλήθος δεν υπακούσει στους άρχοντες και στους νόμους, και το ίδιο (εν. αποκαλώ απερισκεψία) του κάθε άνδρα, όταν τα ωραία λόγια που υπάρχουν στην ψυχή δεν κάνουν καλό, αλλά μάλιστα το εντελώς αντίθετο σε αυτά, όλα αυτά θα τα θεωρούσα εγώ τουλάχιστον ως αμάθεια την πιο επικίνδυνη και της πόλης και του καθενός ξεχωριστά από τους πολίτες, αλλά όχι και των δημιουργών, αν άραγε, φίλοι μου από άλλη χώρα, καταλαβαίνετε αυτό που λέω.

Κλεινίας: Και σε καταλαβαίνουμε, φίλε, και συμφωνούμε με όσα αναφέρεις.

Αθηναίος: Ας τεθεί ως δεδομένο, λοιπόν ότι αυτό έτσι έχει γίνει αποδεκτό και λέγεται, ότι τάχα δηλαδή σε όσους από τους πολίτες δε γνωρίζουν αυτό πρέπει να μην τους επιτρέπουμε να έχουν κανένα μερίδιο της εξουσίας και ότι πρέπει να κατηγορούμε τους παιδευτούς ακόμα κι αν είναι πολύ σκεπτόμενοι και αν έχουν ασκηθεί και σε όλα τα ευφυή και σε όλα ανεξαιρέτως όσα εκ φύσεως υπάρχουν (ή έχουν υπάρξει εκ φύσεως) για την οξύνοια της ψυχής, ενώ ότι αυτούς που έχουν τα αντίθετα αυτών και ως σοφούς πρέπει να τους αποκαλούμε ακόμα κι αν, που λέει ο λόγος, δε γνωρίζουν καλά ούτε να γράφουν ούτε να κολυμπούν και ότι πρέπει να τους δώσουμε την εξουσία με τη ιδέα ότι είναι άνθρωποι με φρόνηση. [...] Αυτά, λοιπόν, όπως ακριβώς είπαμε πριν λίγο, ας τεθούν ως δεδομένο ότι έχουν ειπωθεί έτσι.

Κλεινίας: Πράγματι, λοιπόν, ας τεθούν ως δεδομένο.

Γ2. Πώς ορίζεται η αμάθεια και ποια είναι τα είδη της, σύμφωνα με τον Αθηναίο;

Μονάδες 10

Αμάθεια είναι μια κατάσταση της ψυχής που ορίζεται ως ασυμφωνία λύπης και χαράς με τη λογική με αποτέλεσμα κάποιος να μισεί κάτι που θεωρεί ότι είναι καλό ή ωραίο και, αντίθετα, να αγαπά κάτι που το θεωρεί άδικο και κακό. Το μέρος της ψυχής που χαίρεται ή λυπάται σε βάρος της εξουσίας της λογικής είναι ό,τι ακριβώς είναι και ο λαός και το πλήθος για την πόλη.

Από αμάθεια χαρακτηρίζεται πρώτον η ψυχή, όταν εναντιώνεται στις γνώσεις, στην ορθή γνώμη ή στη λογική, οι οποίες από τη φύση τους είναι ηγεμονικές, δεύτερον η πόλη, όταν το πλήθος δεν υπακούει στους άρχοντες και στους νόμους, και τρίτον ο κάθε πολίτης, όταν τα ωραία λόγια που υπάρχουν στην ψυχή δεν οδηγούν σε κάτι ωφέλιμο. Ως η πιο επικίνδυνη αμάθεια θεωρείται αυτή της πόλης και του κάθε πολίτη και όχι και των δημιουργών- τεχνιτών.

Γ3α. *«καὶ πάντα τὰ κομψὰ καὶ ὅσα πρὸς τάχος τῆς ψυχῆς πεφυκότα διαπεπονημένοι ἅπαντα, τοὺς δὲ τούναντίον ἔχοντας τούτων ὡς σοφούς τε προσρητέον»:* από το παραπάνω απόσπασμα να γράψετε τις μετοχές που προέρχονται από ασυναίρετα ρήματα στο α' ενικό Ευκτικής Αορίστου β' της ίδιας φωνής και το ουσιαστικό γ' κλίσεως στη δοτική ενικού.

β. *«ἂν καὶ τὸ λεγόμενον μῆτε γράμματα μῆτε νεῖν ἐπίστωνται, καὶ τὰς ἀρχὰς δοτέον ὡς ἔμφορσιν. [...] ταῦτα μὲν οὖν, καθάπερ εἶπομεν ἄρτι, λελεγμένα τεθήτω ταύτη.»:* να εντοπίσετε τους ρηματικούς τύπους που προέρχονται από ρήματα β' συζυγίας και να τους μεταφέρετε στο β' ενικό Προστακτικής Ενεστώτα της ίδιας φωνής.

γ. *«ὅταν τῷ τι δόξαν καλὸν ἢ ἀγαθὸν εἶναι μὴ φιλή τοῦτο ἀλλὰ μισῇ»:* να μεταφέρετε την πρώτη και την τελευταία αντωνυμία του αποσπάσματος στον άλλο αριθμό.

δ. *«ὅταν τῷ τι δόξαν καλὸν ἢ ἀγαθὸν εἶναι μὴ φιλή τοῦτο ἀλλὰ μισῇ»:* να γράψετε το πρώτο επίθετο στην ονομαστική πληθυντικού ίδιου γένους στο συγκριτικό βαθμό και το δεύτερο στο θετικό βαθμό του επιρρηματος.

Μονάδες 10

Γ3α. πεφυκότα: **φύοιμι**

ἔχοντας: **σχοίην**

τάχος: **τάχει**

β. ἐπίστωνται: **ἐπίστω (ἐπίστασο)**

δοτέον: **δίδου**

τεθήτω: **τίθεσο**

γ. τῷ: **τισί(ν)**

τοῦτο: **ταῦτα**

δ. καλόν: **τά καλλίονα (καλλίω)**

ἀγαθόν: **εὖ**

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

- Γ4α. «τὰς ἀρχὰς δοτέον ὡς ἔμφροσιν»: αφού αναλύσετε το ρηματικό επίθετο, να γράψετε το συντακτικό ρόλο των παραπάνω ὀρων της πρότασης.

Μονάδες 3

Ανάλυση: **δοτέον** (ἔστι): **δεῖ δοῦναι**

Σύνταξη:

δεῖ: απρόσωπο ρήμα

δοῦναι: ονοματικό ἀναρθρο τελικό ἀπαρέμφατο ὡς Ὑποκείμενο στο «δεῖ» με ὑποκείμενο το εννοούμενο «ἡμᾶς» (σχέση ἀναγκαστικῆς ετεροπροσωπίας).

τὰς ἀρχὰς: ἄμεσο ἀντικείμενο στο «δοῦναι».

ὡς ἔμφροσιν: παραβολικό κατηγορούμενο που ἀναφέρεται στο εννοούμενο ἔμμεσο ἀντικείμενο του ἀπαρεμφάτου («τούτοις»). Το ὡς εἶναι μόριο που συνόδευε την εννοούμενη αιτιολογική μετοχή ὑποκειμενικῆς αιτιολογίας «οὔσιν».

- β. «πόλεός τε, ὅταν ἄρχουσιν καὶ νόμοις μὴ πείθεται τὸ πλῆθος»: αφού εντοπίσετε το παραπάνω χωρίο στο κείμενο, να γράψετε την ὑπόθεση, την ἀπόδοση και το εἶδος του ὑποθετικού λόγου.

Μονάδες 3

Υπόθεση: **ὅταν μὴ πείθεται** (ὅταν + ὑποτακτική)

Απόδοση: **προσαγορεύω** (Οριστική Ενεστώτα)

Εἶδος: Ἀόριστη ἐπανάληψη σε παρόν και μέλλον

Μορφή: Ἀπλός, ἀνεξάρτητος, εὐθύς και λανθάνων ὑποθετικός λόγος

- γ. «ταύτην τὴν διαφωνίαν λύπης τε καὶ ἡδονῆς πρὸς τὴν κατὰ λόγον δόξαν ἀμαθίαν φημὶ εἶναι τὴν ἐσχάτην»: να μεταφέρετε το παραπάνω χωρίο στον εὐθύ λόγο.

Μονάδες 4

Εὐθύς λόγος: «**αὕτη ἡ διαφωνία** λύπης τε καὶ ἡδονῆς πρὸς τὴν κατὰ λόγον δόξαν **ἀμαθία ἐστὶν ἡ ἐσχάτη**».

Διευκρίνιση: Το εἰδικό ἀπαρέμφατο «εἶναι» στον εὐθύ λόγο μετατρέπεται σε κύρια πρόταση κρίσεως ἐκφερόμενη με ἀπλή Οριστική, με συνέπεια τη μετατροπὴ σε ονομαστική και του ὑποκειμένου του ἀπαρεμφάτου και ὄλων των ομοιοπτῶτων σε αὐτὸ ὄρων.

Επιμέλεια:

Η ομάδα φιλολόγων του ΜΕΘΟΔΙΚΟΥ

Ευχόμαστε καλὰ ἀποτελέσματα!

Για την εύστοχη Συμπλήρωση του Μηχανογραφικού Δελτίου συμβουλευτείτε τον Οδηγό Σπουδών από τις εκδόσεις μας: «**ΣΠΟΥΔΕΣ & ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ**».

Όλες οι ἀπαραίτητες πληροφορίες για τις Σχολές, τις Σπουδές και τα Επαγγέλματα με βάση τις πρόσφατες ἀλλαγές στα Τμήματα και τις Σχολές της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης!

Περισσότερες πληροφορίες στην ιστοσελίδα του ΜΕΘΟΔΙΚΟΥ: www.methodiko.net

Μεθοδικό Φροντιστήριο

Βουλαγαμένης & Κύπρου 2, Αργυρούπολη, Τηλ: 210 99 40 999

Δ. Γούναρη 201, Γλυφάδα, Τηλ: 210 96 36 300

Ελ. Βενιζέλου 45 Ν.Σμύρνη, Τηλ: 210 93 10 320

www.methodiko.net